

VIISAS PÄÄSEE VÄHEMMÄLLÄ
TALOUDESSAKIN

VIISAS PÄÄSEE VÄHEMMÄLLÄ TALOUESSAKIN

*Miten teet oman talouden hallinnasta,
säästämisestä sekä sijoittamisesta
helppoa ja hauskaa*

Sampo Sammalisto ja Antti Asunmaa

Kauppakamari

© Helsingin seudun kauppakamari / Helsingin Kamari Oy ja tekijä

ISBN 978-952-246-720-1

ISBN 978-952-246-722-5 (sähkökirja)

ISBN 978-952-246-721-8 (Ammattikirjasto)

1. painos

Kansi: Mikko Puranen

Ulkoasun suunnittelu ja taitto: Ea Söderberg ja Notepad Ay

Painopaikka: Hansaprint 2021

*"Olemme sitä mitä toistuvasti teemme.
Erinomaisuus, siis, ei ole teko vaan tapa."*

Aristoteles

*"Tavalliselle ihmiselle sijoittaminen on samanlaista toimintaa
kuin painonhallinta – tylsää ja yllätyksetöntä perusasioiden
toistamista päivästä, viikosta, kuukaudesta ja vuodesta toiseen.
Perusasiat nimittäin toimivat, kun niitä toistaa johdonmukaisesti
riittävän pitkään. Unohda pikavoitot ja ihmedieetit,
ellet halua elää kuin uhkapeluri."*

Sampo Sammalisto

*"Raha ei tuo onnellisuutta, mutta rahattomuus
tuo lähes varmasti onnettomuutta."*

Tuntematon

*"Pitää sijoittaa niin, että saa nukuttua yönsä,
ja kuluttaa sen verran, että viitsii herätä aamulla."*

Mikko Sjögren

Tämä kirja sisältää kirjoittajien henkilökohtaisia näkemyksiä ja suosituksia taloudenhallinnasta, säästämisestä ja sijoittamisesta eivätkä ne edusta varsinaisia sijoitusneuvoja.

SISÄLLYS

Miksi lukisit tämän kirjan?	15
OSA 1: OMAN TALOUDEN HALLINTA JA RAHAN KÄYTTÄMINEN (SAMPO SAMMALISTO)	19
1 Kuukausibudjetin laatiminen ja säännöllinen säästäminen	21
1.1 Miksi kuukausibudjetointi on niin tärkeää?	21
1.2 Miten kuukausibudjetointi ”automatisoidaan”?	22
1.3 Tee budjetoinnista helpompaa tehtävälistan avulla	23
1.4 Kuukausibudjetin kululuokat ja niiden suhteelliset osuudet tuloistasi	24
1.5 Kuukausibudjetin laatiminen	26
1.6 Tarkista tavoiteprosenttiosuuksien toteutuminen	29
1.7 Tee kuukauden säästöjen ja sijoitusten tilisiirrot heti kun saat palkkasi	29
1.8 Säännöllinen säästäminen	30
2 Kulujen seuranta	33
2.1 Miksi kuluseuranta on tärkeää?	33
2.2 Kuinka usein ja milloin kuluseurantaa kannattaa tehdä?	33
2.3 Miten kuluseuranta kannattaa toteuttaa?	34
3 Kuinka monta pankkitiliä tarvitset?	37
3.1 Käyttötili	37
3.2 Pahan päivän tili	38

3.3	Matka- ja huvitili	39
3.4	Suurempien hankintojen tili	39
3.5	Asuntosäästötili	39
3.6	Yhteinen taloustili	40
4	Kiinteät kulut koituvat kohtaloksesi	41
4.1	Ruokakaupassa säästäminen	42
4.2	Mieti toistuvia hankintoja kuukausitasolla	43
4.3	Varo kuukausittaisia tilausmaksuja	44
5	Kannattaako omistaa vai lainata tai vuokrata?	45
5.1	Milloin kannattaa vuokrata?	46
5.2	Mieti käyttöastetta ja käytön hintaa	46
5.3	Voisiko hankinnan tehdä porukalla?	47
6	Mikä maksuväline missäkin tilanteessa?	49
6.1	Älä koskaan kannu luottokorttia mukanas	49
6.2	Varo osamaksuja ja kulutusluottoja	51
7	Oletko vertaillut eri kulkuvälineitä?	53
7.1	Autoilun suorat kulut	54
7.2	Auton arvonalenema on sen suurin piilokulu	54
7.3	Autoon sidottu pääoma	56
7.4	Auton ostaminen rahoituksella	57
7.5	Autoilun vaihtoehdot	58
8	Oletko vertaillut eri asumismuotoja?	61
8.1	Missä ja miten haluat asua?	62
8.2	Kuinka asuminen kannattaa rahoittaa?	64
8.3	Muita asumisvaihtoehtoja	67
9	Vältä maksuhäiriömerkintöjä	69
9.1	Miten maksuhäiriömerkintä muodostuu?	70
9.2	Mistä saat ilmaista neuvontaa velkaongelmiin?	70
9.3	Mitä tehdä, jos sinulla on monta kulutusluottoa?	71
10	Kuinka verotus kannattaa huomioida?	73
10.1	Miksi maksamme veroja?	73
10.2	Ansio- ja pääomatulojen verotus	74
10.3	Miten palkansaajan kannattaa huomioida verotus arjessaan?	74

10.4	Miksi verokortti kannattaa tilata monta kertaa vuodessa?	75
10.5	Kysy neuvoa ja ota selvää	78
11	Kuinka voit kasvattaa tulojasi?	79
11.1	Mitä rahanarvoisia taitoja sinulla on?	79
11.2	Omia kokemuksiani	80
11.3	Millaisia rahanarvoisia taitoja voit oppia?	81
11.4	Minustako sivutoiminen yrittäjä?	81
11.5	Miten voit saada parempaa palkkaa?	82
11.6	Mikä on vapaa-aikasi hinta?	83
12	Hyvä velka ja huono velka	87
12.1	Vältä kulutusvelkaa	88
12.2	Harkitse tulonhankkimisvelkaa	89
12.3	Jos olet opiskelija, harkitse opintolainaa	89
13	Asuntolaina	91
13.1	Miksi asuntolaina kannattaa ottaa?	91
13.2	Asunnon arvonkehitys	92
13.3	Päättä kohteen minimivaatimukset etukäteen	94
13.4	Käsiraha ja velkavipu	96
13.5	Asuntolainan lyhennystapa	98
13.7	Kiinteä korko ja korkosuoja	100
13.8	Stressitesti eli maksuvaralaskelma	101
13.9	Muista kilpailuttaa lainatarjoukset	102
13.10	Lyhennysvapaa ja ylimääräiset lainanlyhennykset	103
13.11	ASP-säästäminen	104
14	Harkitse asuntosijoittamista	105
15	Miten rahaa kannattaa käyttää?	107
15.1	Mieti omat kulutusperiaatteesi	107
15.2	Varo heräteostoksia	108
15.3	Mitä ostaisin rahoillani?	108
15.4	Kuinka tuotteita kannattaa ostaa?	109
15.5	Käyttötavaroiden ”tuntihinta”	110
15.6	Arvotuotteiden ”vuokrahinta”	111

16	Voiko rahalla ostaa onnea?	113
16.1	Osta enemmän elämyksiä ja vähemmän tavaraa	113
16.2	Käytä rahaa toisiin ihmisiin	114
16.3	Osta nyt ja nauti myöhemmin	115
16.4	Kehitä tai hemmottele itseäsi	115
17	Ulkoistaminen ja palveluiden ostaminen	117
17.1	Mitä tehtäviä kannattaa ulkoistaa?	118
17.2	Kuinka löydät hyvän palveluntarjoajan?	119
18	Vakuutukset ja takuut	121
18.1	Onko vakuutusuojasi kattava, ylimitoitettu vai molempia?	121
18.2	Järkevät vakuutukset	122
18.3	Tuotetakuut	123
OSA 2: SIIJOITTAMISEN TEORIAA JA KÄYTÄNTÖÄ (ANTTI ASUNMAA)		125
19	Korkoa korolle	127
20	Hajautus ja riski	135
20.1	Ajallinen hajauttaminen	137
20.2	Yksittäisten sijoituskohteiden hajautus	137
20.3	Maantieteellinen ja toimialahajautus	138
21	Tuotto-odotus ja riskinotto-kyky	139
22	Sijoitussuunnitelma	145
22.1	Esimerkki kattavasta sijoitussuunnitelmasta	147
23	Hoidanko itse vai ulkoistanko rahojeni hoidon?	151
24	Osakesijoittaminen	157
24.1	Suora osakesijoittaminen	157
24.2	Aktiiviset osakerahastot	159
24.3	Passiiviset osakerahastot	162
24.4	Yhdistelmä- ja varainhoitorahastot	165
25	Korkosijoittaminen ja rahan nykyarvo	167
25.1	Talletukset ja rahamarkkinasijoitukset	170
25.2	Keskipitkän ja pitkän koron korkosijoitukset	171
25.3	Muut korkosijoitukset	172

26	Reaaliomaisuussijoittaminen	175
26.1	Suora asuntosijoittaminen	176
26.2	Arvopaperimuotoinen asunto- ja kiinteistösijoittaminen (REIT)	178
26.3	Asunto- ja kiinteistösijoitusrahastot sekä muut reaaliomaisuusrahastot	180
27	Muut sijoitukset ja sijoitusinstrumentit	183
28	Virtuaalivaluutat	187
29	Sijoittamiseen liittyvä verotus	191
30	Osakesäästötili ja pitkäaikaissäästötili	197
30.1	Osakesäästötili	197
30.2	Pitkäaikaissäästötili (ps-tili)	199
32	Sijoittamiseen liittyvät vakuutukset	201
32.1	Yksilöllinen eläkevakuutus	201
32.2	Ryhmäeläkevakuutus	202
32.3	Sijoitusvakuutukset	203
32.4	Kapitalisaatiosopimus	205
33	Sijoitushuijaukset	207
	Osion 2 kirjallisuus	214
	Lopuksi: Miten tämä kaikki onnistuu?	215
	Mikä on tapa?	216
	Miksi tavat ovat niin keskeinen osa elämäämme?	216
	Miksi voimme oppia uusia tapoja?	216
	Miten huonoista tavoista päästään eroon?	217
	Neljä keinoa helpottaa uusien tapojen iskostumista	218
	Muutama tärkeä periaate	220
	Suosittelavaa lukemista	223
	Talous ja sijoittaminen	223
	Tapojen opettelu	224
	Elämäntaitojen kehittäminen	226
	Onnellisuuden psykologia	227
	Kiitokset	229

MIKSI LUKISIT TÄMÄN KIRJAN?

Jos sinulla on talous, terveys ja ihmissuhteet kunnossa, olet varsin onnekas. Jos kuitenkin jokin näistä kolmesta elämän peruspilarista järkkyy, voi se aiheuttaa suurta huolta ja elämänhallinnan ongelmia. Usein nämä ovat myös yhteydessä toisiinsa, sillä esimerkiksi talous- ja ihmissuhdehuolet (tai ihmissuhteiden puute) voivat itsessään aiheuttaa terveysongelmia.

Taloushuolet ovat erittäin yleisiä, ja ne ovat merkittävä ongelma sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Kuten terveysongelmatkin, ne ovat yleensä korjattavissa, mutta järkevintä on pyrkiä ennaltaehkäisemään niiden syntymistä. Raha-asiat ovat yksi suurimpia huolenaiheita suomalaisten arjessa sekä myös yleisimpiä riidanaiheita parisuhteissa. Tämän vuoksi henkilökohtaisen talouden hallinnan ja sijoittamisen perusasioiden opettaminen koulussa on tärkeää, niin peruskoulussa kuin syvemmin myöhemmillä koulutusasteilla.

Omina kouluaikoinamme 1980- ja 1990-luvuilla tätä opetusta ei tarjottu juuri lainkaan, joten olemme joutuneet opettelemaan riittävät taloustaidot oma-aloitteisesti. Olemme koonneet tähän kirjaan ne opit, joita olisimme toivoneet itse saaneemme parikymppisinä, kun aloimme ansaita omaa rahaa ja rakentaa omia henkilökohtaisia taloustapojamme. Olisimme todennäköisesti huomattavasti varakkaampia, jos olisimme jo nuoresta aikuisiästä lähtien tehneet oikeita talouspäätöksiä ja välttäneet tekemämme sadat talousvirheet.

Erityisesti sijoittaminen kannattaa aloittaa mahdollisimman nuorena, sillä korkoa korolle -ilmiön vuoksi aika on sijoittajan paras ystävä. Talousosaaminen on tarpeen myös siksi, että nuorena oman talouden hallinnassa tehdyt virheet voivat haitata oman talouden kehittymistä vuosikausia esimerkiksi luottotietohäiriöinä ja ulosotona. Markkinoilla on suuri joukko epäeettisiä toimijoita, jotka pyrkivät hyväksikäyttämään kuluttajia, jotka eivät täysin ymmärrä heille kaupattuja tuotteita ja lankeavat siksi kieroihin markkinointikikoihin.

Tätä kirjaa ei ole kuitenkaan tarkoitettu ainoastaan parikymppisille, vaan kirja sisältää mielestämme hyödyllisiä vinkkejä ja työkaluja kaikille työkäisille suomalaisille. Halusimme kirjoittaa tämän kirjan, koska uskomme, että maailma olisi parempi paikka, jos mahdollisimman monella olisi hyvät taloustaidot ja he kykenisivät välttämään monet sellaiset yleiset virheet, joita itse olemme tehneet. Kirjassa kerromme, kuinka voit suunnitella kuukausittaisia tulojasi ja menojaasi yksinkertaisin keinoin, välttää turhaa velkaantumista ja kartuttaa varallisuuttasi viettäen samalla sellaista elämää, josta nautit.

Sijoitusosiot on suunnattu kaikille palkansaajille ja yrittäjille, jotka haluavat kartuttaa varallisuuttaan pitkällä tähtäimellä, esimerkiksi eläkepäiviään varten. Ammattisijoittajille tarkoitettut strategiat ja sijoitusinstrumentit jätetään pääosin käsittelemättä. Kirjassa käsitellään kuitenkin valtaosa niistä sijoitusinstrumenteista, joita eri tahot tarjoavat kuluttajille.

Olemme sitä mieltä, että ainoastaan yksinkertaiset tavat, joita on helppoa ja vaivatonta toistaa päivästä, viikosta ja kuukaudesta toiseen, ovat kestäviä pitkällä tähtäimellä. Tämän vuoksi olemme käyttäneet kirjassa mahdollisimman yksinkertaisia taloudenhallinnan menetelmiä. Kirja jatkaakin Sampo Sammaliston ”Viisas pääsee vähemmällä”-kirjojen tyyliä, joka pohjaa psykologiseen ja käytäytymistaloustieteelliseen tutkimustietoon. Se tarjoaa yksinkertaisia ja konkreettisia esimerkkejä, jotta lukijalle on täysin selvää, mitä tehdä ja miksi.

Kirja on tarkoitettu joka kodin talousoppaaksi, johon voit palata aina kun taloudellinen tilanteesi muuttuu tai haluat kehittää jotain taloutesi osa-aluetta. Ehdotamme, että käytät tätä kirjaa eräänlaisena talousosaamisen reseptikirjana, jonka kappaleita voit lukea haluamassasi järjestyksessä ja jonka ohjeisiin voit aina palata tarpeen mukaan. Älä siis koe, että sinun tulisi lukea tätä kirjaa alusta loppuun, vaan hypi vapaasti kappaleesta toiseen ja lue kirjaa itsellesi sopivissa pätkissä!

Haluamme painottaa, että tämä kirja on kahden kirjoittajan yhteisteos, ja vaikka olemme hyviä ystäviä, emme ole kaikesta aina samaa mieltä. Siksi olemme jakaneet kirjan kahteen osaan, jotka olemme itsenäisesti kirjoittaneet toki pyrkien välttämään ristiriitaisten ohjeiden ja neuvojen antamista.

Toivomme, että kirjastamme on sinulle konkreettista hyötyä taloutesi kohentamisessa ja talousosaamisesi laajentamisessa. Arvostaisimme myös kovasti palautettasi, kommenttejasi ja ideoitasi, joita voit lähettää meille sähköpostilla osoitteeseen sampo@vii-saampaatyota.com.

Helsingissä 22. tammikuuta 2021
Sampo Sammalisto ja Antti Asunmaa